

V sedmdesátých letech (1973) zhudebnil Theodorakis, který tehdy po vojenském puči r. 1967 žil v exilu v Paříži a uvažoval i o trvalém pobytu v Chile, báseň Pabla Nerudy *Canto general*, v níž spojil jihoamerické a řecké lidové prvky.

V r. 1982 složil další skladbu, která se opírá o řeckou lidovou hudbu – *Liturgii za děti usmrčené ve válkách* (Λειτουργία για τα παιδιά που σκοτώνονται στον πόλεμο) na texty básníka Tasose Livaditise (1922–1988). Spojení hudby se slovem má pro Theodorakise velký význam, protože tak může lépe vyjádřit své myšlenky humanismu, lidskosti.

Theodorakis vstoupil na mezinárodní scénu hudbou k filmům, např. *Elektra* (1962) a později k filmu *Řek Zorbas* (1964, *Zorba the Greek*) podle Kazantzakisova románu, kde divákům utkvěla v paměti hudba k tanci syrtaki. Evropské posluchače zaujala i jeho kultivovaná rebetika.

Kromě symfonií skládal Theodorakis dále hudbu na řecké lidové motivy, např. *Trpké soboty* (Τα πικροσάββατα) se silnými anatolskými vlivy, skládal hudbu k představením antických tragédií (*Elektra*, *Féničanky*), v nichž ve starověku hrála hudba podstatnou roli, ale z této starověké hudby se zachovalo na papýrech jen málo zlomků.

Kromě veršů Elytisových a Ritsosových zhudebnil Theodorakis i některé verše Seferisovy (*Άρνηση*, *Επιφάνια*) a básně Nikose Gatsose (1911–1992), který pak začal psát hlavně texty k písním. Zhudebnění básnických textů (Theodorakis složil více než dvě stě písní) velmi přispělo k jejich rozšíření mezi širokými vrstvami. Mezi Theodorakisem a jeho vrstevníkem Chatzidakisem došlo kvůli různému zhudebnění Epitafu dokonce k veřejně řešenému sporu (Theodorakisovo zhudebnění bylo bližší rebetiku, Chatzidakisovo lyrické lidové písní), kdy levice odsuzovala rebetika jako dekadentní formu.

Třinárodnostní soubor euopera má vedle opakování Elytisovy skladby *Hodno jest* letos na programu i Theodorakisovu hudbu k baletu *Zorbas*, do níž jsou zapojeny některé jeho dřívější písně. Tento koncert však má být zatím proveden jen v Německé spolkové republice.

Málo známo je, že Theodorakis složil také dvě opery – *Médea* (1990) a *Elektra* (1993) a r. 1994 složil operu *Metamorfózy Dionýsovy* (Οι μεταμορφώσεις του Διονύσου), v níž hlavní postavou je básník Kostas Karyotakis (1896–1928), z jehož díla zhudebnil v této opeře zčásti celé básně, zčásti úryvky z jedenácti básní.

U nás bylo připomenuto Theodorakisovo výročí 27. 7. 2010, kdy na programu koncertu řeckého pianisty D. Mastrojannise ve Smetanově muzeu v Praze bylo zařazeno preludium č. 1 k *Malé suítě* se Zorbovým tancem a výtah z *Druhého lidového sonáty*.

Theodorakisovo oratorjum *Axion esti* poprvé provedeno v České republice

RUŽENA DOSTÁLOVÁ

Dne 21. února 2010 představil orchestr euopera českému publiku poprvé živě oratorjum Mikise Theodorakise na slova básnické skladby *Odyssea* Elytise *Axion Esti* (*Hodno jest*).

Europa je třinárodnostní projekt, který sdružuje více než dvě stě hudebně nadaných mladých lidí z České republiky, Polska a Německa z pohraničního regionu Nisa, tzv. Trojmezí. Projekt europa byl založen r. 1992, od r. 2003 je jeho zřizovatelem nezisková organizace Euroregionales Kulturzentrum St. Johannis Zittau (Žitava) pod vedením prof. dr. P. Diericha. Projekt je podporován Evropskou unií jako příklad spolupráce mezi národy, mezi nimiž v minulosti existovaly složité vztahy. Tento projekt tvoří symfonický orchestr, pěvecký sbor a menší komorní soubory. Umělecký vedoucí tohoto orchestru je od r. 2004 p. Miloš Krejčí. Pod jeho vedením se orchestr zúčastnil již řady vystoupení v zahraničí.

Pro své vystoupení v kulturním domě v Liberci měl orchestr k dispozici německé libreto vypracované na základě německého překladu Elytisovy básně, česky bylo v Liberci recitováno tzv. druhé, šesté a jedenácté „čtení“ (obdoba čtení úryvků z evangelia při liturgii). Role lidového zpěváka se ujal Řek p. Jannis Provatidis. Posluchači měli k dispozici program s českým překladem zpívaných částí textu, takže se mohli seznámit i s příslušnými částmi básnické skladby Odyssea Elytise (celý text této básně vyšel u nás r. 2003 v řadě Květy poezie v nakladatelství Mladá fronta v antologii básní Od. Elytise *Bláznivý granátovník*).

Na pozvání vedoucího souboru p. Krejčího byl jako posluchač přítomný i velvyslanec Řecké republiky v České republice p. Konstantinos Kokosis.

Velká účast publika a jeho nadšený potlesk po provedení skladby dosvědčily zájem o řeckou poezii a hudbu v České republice.